ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

№1(2)
2026

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 138 sahifa,
20-yanvar, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:
Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Doniyorov S. M. –"Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA CONTENTS СОДЕРЖАНИЕ

MUNDARIJA

Maktabga tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarini maktab ta'limiga tayyorligini aniqlash 16
Akramova Dildora Ergashboy qizi

Bola tarbiyasida o'yinning ahamiyati 21
Choriyeva Durdona Anvarovna, O'ktamova Nasiba Ravshan qizi

O'quvchilarning loyiha-tadqiqot faoliyatini tashkil etishning ilmiy asoslari 25
Sobirova Nilufar Azimboy qizi

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogik jarayonni tashkil etish 29
Choriyeva Durdona Anvarovna, Ko'zibayeva Nasiba O'tkir qizi

Maktabgacha yoshdagi bolalarda sensor tarbiyani rivojlantirish texnologiyalari 32
Choriyeva Durdona Anvarovna, Allaberdiyeva Mardona O'tkirbek qizi

Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni jismoniy tarbiyalash mazmuni va vazifalari 37
Choriyeva Durdona Anvarovna, Mirsharafova Shahinabegim Saidabbos qizi

Gandbolchi sportchilarni jismoniy tayyorgarligida harakatli o'yinlarning tarbiyaviy rivojlantiruvchi vazifalari 41
Ibodullayeva Munira Atabek qizi

Boshlang'ich sinflarda dars samaradorligini oshirishda noan'anaviy usullardan foydalanish samaradorligi 44
Yusufaliyeva Gulnora Abduraxmonovna

Modern Requirements for a Teacher's Pedagogical Skills in the Context of Digital Transformation in Education 49
Abira Bakhramova

Ta'lim muassasalarida o'smir yoshlarning ijtimoiylashuv jarayonini samarali tashkil etishga yordam beruvchi pedagogik omillar va shart-sharoitlar 54
Artikova Gulnoza Xasanovna

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida iqtisodiy tarbiya berishning nazariy-pedagogik asoslari 57
Mamadaliyeva Nilufar Bahodirovna

Kognitiv lingvistika va konseptologiya masalalari 60
Meyliqulova Manzura Abdullayevna

Developing Law Students' Writing Competence Through the IRAC Method in Legal English Classes: A Comprehensive Study at TSUL 63
Noila Mustafoyeva

Tarixiy obidalarning restavratsiya jarayonlarining o'rganilish tarixi 67
Ochilov Davron Bahodir o'g'li

Oliy ta'limda baholash jarayonini avtomatlashtirishda sun'iy intellekt texnologiyalarining qo'llanishi 72
Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Mamadaliyeva Kamolaxon Xayrullo qizi

Tabiiy yorug'lik va barqaror energiya manbalarini integratsiyalashgan mini home loyihasi 76
Djuraboyev Maqsudbek Karimbek o'g'li, Qodirjonov Oyatillo Abdulboqi o'g'li

Talabalarning tarixiy tafakkurini rivojlantirishda madaniy meros vositalarining pedagogik ahamiyati 80
Rajabova Matluba Toshkentboy qizi

Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining umummadaniy kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari 83
Saidova Nigora Olimovna, Jo'rayeva Nilufar Rustamjon qizi

Raqamli kommunikatsiyalarni o'smirlar shaxsiyatining rivojlanishiga ta'siri 86
Shomurotova Nigoraxon Nabijonovna

Talabalarning chizma geometriya fanini mustaqil bilish faoliyatiga oid kompetensiyalarini "Visio" dasturi vositasida rivojlantirish metodikasi 90
Tashimov Nurlan Erpolatovich

Shaxslararo munosabatlar – ijtimoiy pedagogik muammo sifatida 94
Uralova Muxabbat Sanjar qizi

O‘zbek tili darslarida raqamli ta’lim vositalaridan foydalanish tajribasi 98
Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna

Психологическая готовность разведенных людей к вступлению в новый брак и приоритеты при выборе партнера 101
Саидвалиева Шодия Рихсихужа кизи

Воспитание любви к прекрасному у дошкольников в развивающей предметно-пространственной среде: теоретико-методический аспект 107
Терехова Ольга Евгеньевна, Темирова Барно Кёмхоновна

Методика формирования наблюдательности у детей 6–7 лет в процессе целенаправленных прогулок-наблюдений 111
Терехова Ольга Евгеньевна, Шокиржонова Мохира Илхомжон кизи

Bo‘lajak tarbiyachilarni kasbiy pedagogik faoliyatga tayyorlash texnologiyalari 115
Artikbayeva Aziza Abror qizi

Zamonaviy darslarda guruhlarda ishlash metodikasi 118
Berdiyeva Lobar Norqobulovna

Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida faol rivojlantiruvchi muhitni tashkil etishda STEAM ta’lim texnologiyasidan foydalanish 120
Esanova Maysara Umirovna

Logopediyada axborot texnologiyalarini qo‘llash metodlari 124
Feruza Yusupova Akildjanovna

Axborot texnologiyalarining ta’lim jarayonidagi o‘rni va rivojlanish bosqichlari 130
Qodirov Farrux Ergash o‘g‘li, Allanazarova Anora Muxobir qizi

Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining ilmiy-ijodiy kompetentsiyalarini rivojlantirish 134
Umarov Xusniddin

BOSHLANG'ICH SINFLARDA DARS SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA NOAN'ANAVIY USULLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI

Yusufaliyeva Gulnora Abduraxmonovna
Guliston davlat pedagogika instituti
Boshlang'ich ta'lim metodikasi kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqola "Boshlang'ich sinflarda dars samaradorligini oshirishda noan'anaviy usullardan foydalanish samaradorligi" mavzusini o'rganadi. Muallif, boshlang'ich ta'limda dars jarayonini yanada qiziqarli va samarali qilish maqsadida noan'anaviy usullarning ahamiyatini tahlil qiladi. Maqolada o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydigan interaktiv metodlar, o'yinlar, loyiha asosidagi o'qitish va boshqa innovatsion yondashuvlar ko'rib chiqiladi. Ushbu usullar, o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish, ularning ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish va bilimlarni mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, maqolada noan'anaviy usullarni qo'llashning amaliy misollari va ularning dars samaradorligiga ta'siri haqida fikrlar keltiriladi. Natijada, maqola boshlang'ich sinflarda ta'lim sifatini oshirishda innovatsion yondashuvlarning zarurligini va ularning ta'lim jarayonidagi o'rnini yoritadi.

Kalit so'zlar: metodika, texnologiya, motivatsiya, interaktiv metod, boshlang'ich ta'lim, o'quvchi, o'qituvchi, ta'lim sifati, innovatsion yondashuv, samaradorlik.

Abstract: This article examines the topic "The effectiveness of using non-traditional methods in improving the effectiveness of lessons in primary grades." The author analyzes the importance of non-traditional methods in order to make the lesson process more interesting and effective in primary education. The article considers interactive methods, games, project-based learning and other innovative approaches that ensure the active participation of students. These methods play an important role in increasing students' motivation, developing their creative thinking skills and consolidating knowledge. The article also provides practical examples of the use of non-traditional methods and their impact on the effectiveness of the lesson. As a result, the article highlights the need for innovative approaches to improving the quality of education in primary grades and their place in the educational process.

Key words: methodology, technology, motivation, interactive method, primary education, student, teacher, quality of education, innovative approach, effectiveness.

Аннотация: В данной статье рассматривается тема "Эффективность использования нетрадиционных методов повышения эффективности уроков в начальных классах". Автор анализирует значимость нетрадиционных методов в повышении интереса учащихся и эффективности учебного процесса в системе начального образования. В статье рассматриваются интерактивные методы, игровые технологии, проектное обучение и другие инновационные подходы, обеспечивающие активное участие обучающихся в образовательном процессе. Данные методы играют важную роль в повышении учебной мотивации учащихся, развитии их творческого мышления и более прочном закреплении знаний. В статье также приводятся практические примеры применения нетрадиционных методов и анализируется их влияние на повышение эффективности урока. В результате подчеркивается необходимость внедрения инновационных подходов для повышения качества образования в начальных классах и определяется их место в современном образовательном процессе.

Ключевые слова: методология, технология, мотивация, интерактивный метод, начальное образование, ученик, учитель, качество образования, инновационный подход, эффективность.

KIRISH

Mamlakatimizdagi oliy ta'lim muassalarida ta'limtarbiya jarayoni bilan bog'liq o'zgarishlar ta'lim tizimini tubdan isloh qilish, uni milliy ruh bilan sug'orish, samarali an'anaviy uslublarni saqlab qolgan holda, innovatsion tizim yaratish va amaliyotda qo'llash borasida bir qator ishlar olib borilmoqda. O'zbekiston Respublikasining 2020-yilda qabul qilingan yangi tahrirdagi ta'lim to'g'risidagi qonunni[1] 1-bob 5 moddasida ta'kidlanganidek ta'lim tashkilotlarida innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash va o'quv dasturlarida innovatsion texnologiyalarni qo'llagan holda amalga oshiriladi. Shu nuqtai nazardan muayyan darajadagi ta'lim jarayonida interfaol usullar

(innovatsion pedagogik va axborot texnologiyalari)dan foydalanib, ta'limning samaradorligini ko'tarishga bo'lgan qiziqishga e'tibor kundan-kunga kuchayib bormoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

YUNESKO tomonidan berilgan ta'rifga ko'ra, pedagogik texnologiya - bu ta'lim shakllarini optimallashtirish maqsadida texnik vositalar, inson saloxiyati hamda ularning o'zaro ta'sirini inobatga olib, o'qitish va bilimni o'zlashtirishning barcha jarayonlarini aniqlash, yaratish va qullashning tizimli metodidir. Akademik V.P.Bespalkoning bergan ta'rifiga ko'ra, "Pedagogik texnologiya - bu o'qituvchi mahoratiga bog'liq bo'lmagan holda pedagogik muvaffaqiyatlarni kafolatlay oladigan o'quvchi shaxsini shakllantirish jarayonining loyixasidir". [3]

Yuqoridagi ta'riflardan kelib chiqadiki,

a) pedagogik texnologiyalar oldindan loyihalanadi;

b) tayyor loyihani amalga tadbiq etish o'qituvchilardan katta mahorat talab qilmaydi;

d) yakuniy natija kafolatlanadi.

Reproduktiv ta'lim jarayonida talaba passiv eshituvchi, o'qituvchi axborotlarni faol bayon qiluvchi sifatida namoyon bo'ladi. Dars jarayoniga pedagogik texnologiyalarni joriy etish asosida talaba asosiy harakatlantiruvchi kuch, ta'lim jarayonining subyekti bo'ladi, ya'ni o'rganish, mutoalaa qilish talaba zimmasiga o'tadi. Bunday holatda o'qituvchi fakat "baholovchi" emas balki, yangi bilimlar yetkazuvchi manbaga aylanadi. U talaba o'rganishiga extiyoj tug'dirishi, buning uchun qulay muxit yaratishi va uni ma'suliyatni his qilishga yo'llab, bilimlarni mustaqil egallashiga ko'maklashishi lozim bo'ladi.[5]

Didaktik o'yinlar boshlang'ich sinflarda ta'limning samarali borishiga o'quvchilarning o'quv-bilish faoliyatini muvaffaqiyatli boshqarishga ham katta yordam beradi, ya'ni didaktik o'yinlar vositasida nazariy bilimlar oson egallanadi, o'quvchilarning bilim olishga qiziqishlari ortadi. Didaktik o'yinlar nafaqat boshlang'ich sinflarda, balki ta'limning keyingi bosqichlarida ham o'quvchilarning bilimga bo'lgan ishtiyoqlari rivojiga katta turtki bo'lishi mumkin. Ayniqsa qiyin o'zlashtiruvchi o'quvchilarning bilish imkoniyatlarini oshirishga bunday oyinlar samarali ta'sir ko'rsatadi. Shuni alohida ta'kidlash lozimki, boshlang'ich sinflar uchun yaratilayotgan o'quv qo'llanmalarida shu sohaga oid materiallar tanqisligi ko'zga tashlanib turadi.

Noan'anaviy ta'lim metodlariga "Aqliy hujum", "Kichik guruhlarda ishlash", "Davra suhbati", "Rolli o'yinlar", "Zig-zag", "Charxpalak", "Muammoli vaziyat", "Bahs-munozara", "Pinbord", "3×4", "Konvert", "FSMU", "Assesment", "Sinkveyn", "Diqqat", "Venn diagrammasi", "Baliq ovi", "Raketa", "To'g'ri–noto'g'ri", "Mo'jizalar maydoni", "So'zdan so'z yasash", "Ustunchalar", "Kim g'olib?", "Muhokama", "Suhbat", "Amaliy mashg'ulot", "T-chizmasi", "BBS", "Rasmli domino", "Nima o'zgardi?", "Aksincha" va boshqa interaktiv metodlar kiradi. [5]

Innovatsion texnologiyalar pedagogik jarayon hamda o'qituvchi va talaba faoliyatiga yangilik, o'zgarishlar kiritish bo'lib, uni amalga oshirishda asosan interfaol usullardan foydalaniladi. Interfaol ("Inter" – bu o'zaro, "act" - harakat qilmoq) - o'zaro harakat qilmoq yoki kim bilandir suhbat, muloqot tartibida bo'lishni anglatadi.[5]

Boshqacha so'z bilan aytganda, o'qitishning interfaol uslublari - bilish va kommunikativ faoliyatni tashkil etishning maxsus shakli bo'lib, unda ta'lim oluvchilar bilish jarayoniga jalb qilingan bo'ladilar, ular biladigan o'ylayotgan narsalarni tushunish va fikrlash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Interfaol darslarda o'qituvchi talabalarning faoliyatini dars maqsadlariga erishishga yo'naltirishga olib keladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Zamonaviy texnologiyalar qo'llanilgan mashg'ulotlar talabalar egallayotgan bilimlarni o'zlari qidirib topishlariga, mustaqil o'rganib, tahlil qilishlariga, hatto xulosalarni ham o'zlari keltirib chiqarishlariga qaratilgan. O'qituvchi bu jarayonda shaxs va jamoaning rivojlanishi, shakllanishi, bilim olishi va tarbiyalanishiga sharoit yaratadi, shu bilan bir qatorda, boshqaruvchilik, yo'naltiruvchilik vazifasini bajaradi. Bunday o'quv jarayonida talaba asosiy figuraga aylanadi.

Zamonaviy ta'limni tashkil etishga qo'yiladigan muhim talablardan biri ortiqcha ruhiy va jismoniy kuch sarf etmay, qisqa vaqt ichida yuksak natijalarga erishishdir. Qisqa vaqt ichida talabalarga nazariy bilimlarni yetkazib berish ularda ma'lum faoliyat yuzasidan ko'nikma va malakalarni hosil qilish, talabalarni faoliyatini nazorat qilish, ular tomonidan egallagan bilim, malaka va ko'nikma darajasini aniqlash o'qituvchidan yuksak pedagogik mahorat hamda ta'lim jarayoniga yangicha yondashuvni talab etadi.

Noan'anaviy metodlardan foydalanishni ta'lim jarayonida tadbiq qilish hozirgi davr talablaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy darslar quyidagi talablarga javob bera olishi lozim:[7]

- fanning ilg'or yutuqlari, pedagogik texnologiyalardan foydalanish, darsni o'quvtarbiyaviy jarayon qonuniyatlari asosida tashkil etish;

- darsda barcha didaktik tamoyil va qoidalarning optimal nisbatlarini ta'minlash;
- o'quvchilarning qiziqishlari, layoqati va talablarini hisobga olish asosida ular tomonidan bilimlarning puxta o'zlashtirilishi uchun zarur sharoitlarni yaratish;
- o'quvchilar anglab yetadigan fanlararo bog'liklarni o'rnatish;
- ilgari o`rganilgan bilim va malakalari, shuningdek, o'quvchilarning rivojlanish darajasiga tayanish;
- shaxsning har tomonlama rivojlantirishni motivatsiyalash va faollashtirish;
- o'quv-tarbiyaviy faoliyat barcha bosqichlarining mantiqiyligi va emotsionalligi;
- pedagogik vositalardan samarali foydalanish;
- zarur bilim, ko'nikma va malakalar, fikrlash va faoliyat ratsional usullarini shakllantirish;
- mavjud bilimlarni doimo boyitib borish extiyojini yuzaga keltirish;
- har bir darsni puxta loyihalashtirish, rejalashtirish, tashxis va taxmin qilish.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'qituvchi o'quv jarayoniga qadam quyar ekan o'z mutaxassisligi bo'yicha egallagan bilimidan qat'iy nazar, pedagogik va psixologik bilimlar, pedagogik va axborot texnologiyalari, o'qitish metodlari yig'indisidan iborat bo'lgan zarur pedagogik minimumlarni egallagan bo'lishi shart. Shu sababli ham, hozirgi vaqtda oliy ta'lim oldida turgan eng dolzarb muammolardan biri yuqori malakali, raqobatbardosh o'qituvchi kadrlar tayyorlash, ularning kasbiy omilkorliklarini shakllantirish, metodik mahoratini ko'tarish, o'qituvchilarning yangi pedagogik va axborot texnologiyalari bilan qurollantirish bo'lib qolmoqda.

Ta'limni isloh qilishning asosiy yo'nalishlari:[3]

- umuminsoniy qadriyatlar va milliy madaniyat asoslarini e'tiborda tutgan hodda ta'lim-tarbiya mazmunini milliy mafkura – rivojlanayotgan Yangi O'zbekiston tuyg'usi asosida o'zgartirish va takomillashtirish;
- ta'lim samaradorligini tinmay oshira borib, jahon talablari darajasiga olib chiqish;
- variativ o'quv rejalari, dastur va darsliklar yaratish; -bilimdon va iste'dodli talabalarni qo'llabquvvatlash va rag'batlantirish;
- ilg'or tajribalarga, ijodkor ustozlar tajribasiga suyanish;
- sinov ishlari olib borish, ta'lim-tarbiya, ilm-fan, zamonaviy texnika va texnologiya yutuqlariga suyanish;
- ta'lim-tarbiyada bosh islohotchi bo'lgan o'qituvchi - tarbiyachining zamonga mos ravishda yangi avlodini tarbiyalash;
- ta'lim muassasalarining moddiy texnika bazasini mustahkamlash, ta'limni kompyuterlashtirish, o'quv jarayoniga yangi pedagogik va axborot texnologiyalarini olib kirishi;
- ta'lim tizimini, boshqaruv faoliyatini takomillashtirish;
- islohni bosqichma-bosqich eski, mavjud, o'zini oqlagan usullardan voz kechmagan holda amalga oshirib borishdan iborat.

Yangi ta'lim tizimi o'quv rejasi, o'quv dasturlari, darsliklar asosida o'quv jarayonini loyihalashtirishga ham yangicha yondashish, uni yangicha tashkil etish, unga yangi pedagogik innovatsiyalarni kiritish zaruratini tug'dirmoqda. Innovatsiya - lotincha so'z bo'lib, "yangilikni kiritaman, tadbiq etaman, o'zgartiraman" degan ma'noni bildiradi.

Pedagogik innovatsiyaning usullari:[4]

1. Modellashtirish
2. Namoyish qilish
3. Kichik guruxlarga bo'lib o'qitish
4. Aqliy hujum
5. Tanqidiy tafakkur
6. Debatlar

7. Nuqtai nazar
8. Har kim - har nima oʻrgatadi
9. Rolli oʻyinlar
10. Muayyan holatni oʻrganish
11. Modifikatsiyalangan maʼruzalar
12. Oʻyin
13. Bingo
14. Axborot (kompyuter) texnologiyalari hisoblanadi.

Keling noanʼanaviy metodlarning samaradorligini koʻrib chiqaylik:

1. Oʻquvchilarning mashgʻulotlardagi faollashuvi va bundan kelib chiqib bilim olish samarasining oshishi;
2. Oʻquvchilar oʻqituvchi bilan bevosita muloqotga kirishi,hamkorlik yuzaga kelishi;
3. Oʻqituvchining nazorati barcha oʻquvchilar uchun motivatsiya-ishtiyuoqni vujudga keltiradi.
4. Oʻqituvchi va oʻquvchi vaqtdan toʻgʻri va unumli foydalanishi;
5. Yangi mavuzning keng hajmda oʻrganilishi va oʻzlashtirilish samaradorligi oshishi;
6. Oʻquvchilarning bilim darajalarini har tomonlama va majmuali tekshirib koʻrishi imkon mavjudligi;
7. Oʻquvchilarning faolligi oshib,ilmga boʻlgan eʼtibori va qiziqishi kuchayadi.
8. Topshiriqlarni amaliy tekshirib koʻrish va vazifani bajarishga ijodiy yondashishi;
9. Oʻquvchining oʻzini qiziqtirgan savollarga javob topishga harakat qilishi va ijodiy izlanishi;
10. Guruhlarda jamoa boʻlib ishlash koʻnikmasini shakllanishi;
11. Bilimi past oʻquvchilarning bilimdan oʻquvchilarga ergashib, aralashib ketishi;
12. Oʻquvchilar vaziyatni tezda baholay olish va hozirjavob boʻlish koʻnikmalariga ega boʻlib borishi;
13. Mustaqil fikrlay oladigan oʻquvchilarning koʻpayib boprishi;
14. Oʻquvchida oʻzgalar fikrini tinglay olish koʻnikmasini hosil boʻlishi;
15. Oʻquvchi oʻz fikrini himoya qilishi;
16. Bildirilgan fikrlarni umumlashtirish koʻnikmasi paydao boʻlishi.[6]

Taʼlim jarayonining faol subyektlari pedagog va oʻquvchilar boʻlib, ularning hamkorlikdagi faoliyatlari muayyan mavzu (yoki fan asoslari) boʻyicha kam kuch va vaqt sarflagani holda nazariy va amaliy bilimlarni chuqur oʻzlashtirish imkonini beruvchi jarayonining umumiy mohiyatini tasvirlaydi

Boshlangʻich sinflarda noanʼanaviy usullardan foydalanish dars samaradorligini sezilarli darajada oshiradi, chunki bu usullar oʻquvchilarning diqqatini jalb qiladi, ularning qiziqishini orttiradi, bilimlarni chuqurroq oʻzlashtirishga yordam beradi hamda AKT (axborot-kommunikatsiya texnologiyalari), interaktiv oʻyinlar va innovatsion metodlar orqali oʻqitishni qiziqarli qiladi, natijada oʻquv jarayoni faol va samarali tus oladi.

Noanʼanaviy usullarning samaradorligini taʼminlovchi omillar:[7]

1. **Qiziqish va motivationning oshishi:** Oʻyinlar, multimedia resurslari va amaliy mashgʻulotlar oʻquvchilarning darsga boʻlgan ishtiyoqini kuchaytiradi.
2. **Bilimlarning mustahkamlanishi:** Interaktiv usullar nazariy bilimlarni amalda qoʻllash imkonini beradi, bu esa oʻzlashtirishni chuqurlashtiradi.
3. **Faol ishtirok:** Oʻquvchilar faqat tinglovchi emas, balki jarayon ishtirokchisiga aylanadi (masalan, guruhlarda ishlash, loyihalar).
4. **Individual yondashuv:** Har bir oʻquvchining oʻzlashtirish surʼati va qobiliyatiga moslashishga yordam beradi.
5. **Kognitiv koʻnikmalarni rivojlantirish:** Tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish, ijodkorlikni shakllantiradi.

Qoʻllaniladigan noan’anaviy usullar:

1. **Interaktiv usullar:** “Klaster” (bogʻlanish) usuli, “Aqliy hujum”, “Zinama” (zanjir), “Blits-soʻrov”.
2. **Pedagogik texnologiyalar:** Zamonaviy innovatsion texnologiyalar, STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics) usullari.
3. **AKTdan foydalanish:** Kompyuter savodxonligini oshirish, ta’limiy dasturlar, virtual laboratoriyalar.
4. **Oʻyinlashtirish (Gamification):** Balldorlik tizimlari, darajalar, viktorinalar orqali oʻqitish.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa oʻrnida shuni aytish mumkinki, ta’limda interfaol metodlarni qoʻllash yuqori samara berishi bilan bir qatorda oʻqituvchi-oʻquvchi munosabatlariga ham ijobiy ta’sir koʻrsatadi. Bu esa oʻz navbatida ta’lim sifatini yanada oshirishiga xizmat qiladi. Pedagogik texnologiyaning markaziy muammosi oʻquvchi shaxsini rivojlantirish orqali ta’lim maqsadiga erishishni ta’minlashdan iboratdir. Pedagogik texnologiyani tanlash, dars va mashgʻulotda qaysi darajadagi bilim va koʻnikmalarni oʻzlashtirishni nazarda tutilganligiga bogʻliq. Pedagogik texnologiyani amaliyotga tadbiq etishining maqsadli bosqichida ta’lim muassasasi (umumiy oʻrta maktab, akademik litsey, kasb-hunar kolleji, institut yoki universitet)ning uzoq; muddatga moʻljallangan maqsadi, ta’lim soxalari va shu blokdagi aloxida olingan oʻquv predmeti tarkibidagi aniq bir blokning ifodalanishi hisobga olinadi. Tadbiqiy pedagogik texnologiyalar oldindan rejalashtirilgan natijaga erishishga yoʻnaltirilgan kasbiy tayyorgarlik jarayonini loyixalash muammosini metodik jixatdan hal etishga yoʻnaltiriladi

Xulosa qilib aytganda, noan’anaviy usullar boshlangʻich ta’limda oʻqitish samaradorligini oshirishning muhim vositasidir, ular oʻquvchilarning rivojlanishini qoʻllab-quvvatlaydi va ularni kelajakdagi ta’limga tayyorlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati:

1. Oʻzbekiston Respublikasi yangi tahrirdagi ta’lim toʻgʻrisidagi qonun 2020 yil
2. N.A.Muslimov, Usmonboyeva M.H., Sayfurov D.M., Toʻrayev A.B. Innovatsion ta’lim texnologiyalari – Toshkent: 2015. – 208 bet.
3. J.F.Yoʻldoshev, S.A.Usmonov. Pedagogik texnologiya asoslari. Toshkent “Oʻqituvchi” 2004y
4. Norbayeva Boshlangʻich ta’lim tizimida oʻquvchilarning e’tiborini jamlash va yangi metodlar bilan ularni darslarga boʻlgan ishtiyoqini yukshaltirish texnologiyalari // Science and Education. 2021. №6.
5. Boshlangʻich ta’limni oʻqitishda zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalar moduli boʻyicha oʻquv-uslubiy qoʻllanma. Toshkent-2018.
6. M.E.Jumaev, M.Yu.Yuldasheva, B.U.Mingbaeva, G.A.Mamatova “Boshlangʻich ta’limni oʻqitishda zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalar” metodik uslubiy qoʻllanma – T.: 2017 y
7. Ibragimov R. Boshlangʻich maktab oʻquvchilarida bilish, faoliyatini shakllantirishning didaktik asoslari. Diss. T., 2001-yil.

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02	Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07	Ta'limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №1(2)

© Materiallar koʻchirib bosilganda “Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali manba sifatida koʻrsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali 26.09.2023-yildan Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C–5669363 reyestr raqami tartibi boʻyicha roʻyxatdan oʻtkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.